

Government of Nepal
Ministry of Federal Affairs, Constituent
Assembly, Parliamentary Affairs & Culture
Nepal Copyright Registrar's Office

प्रतिलिपि अधिकार बुलेटिन

Copyright Bulletin

सूचना तथा सचेतनाका लागि

नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयको चौमासिक प्रकाशन

जि. प्र. का. द. नं.: ०४७/०६३/६४

असार ३२, २०६७

Volume 4, Issue 13

July 16, 2010

Inside this issue

Regional Training in Dang	2
IP Day Celebrated	2
Music Day Celebrated	3
Preparation of Profile of Literary Creations	3
नेपालमा प्रतिलिपि अधिकार कानून : विगत र वर्तमान (लेख)	4
प्रतिलिपि अधिकार संरक्षणका चुनौतीहरू (लेख)	5
संगीत रोयल्टी संकलन समाजका कार्यहरू	6
Copyright Training in Dhading	7
Action Against Infringers	7
Registration of Creations	8

Editorial Team:

Mr. Bir Bahadur Rai
Mr. Narayan Prasad Aryal
Mr. Ratnakaji Maharjan

Computer & Design:

Mr. Dipendra Kachhipati

www.nepalcopyright.gov.np

यदि तपाईंसँग बौद्धिक सम्पत्ति, प्रतिलिपि अधिकार एवं तत्सम्बन्धी अधिकारका विषयमा कुनै कानूनी वा अन्य जिज्ञासा भएमा आफूलाई लागेका प्रश्नहरू हामीलाई लेखी पठाउनुहोला । यस बुलेटिनका आगामी अङ्कहरूमा तपाईंका प्रश्नहरूको उत्तर दिने प्रयास गर्नेछौं ।

धन्यवाद ॥

Regional Symposium Held on Copyright

About one hundred and fifty people from the Eastern Region participated a regional copyright symposium very eagerly held in Biratnagar, Morang on May 22, 2010 on "Necessity of copyright protection, situation of law enforcement and the responsibility of stakeholders". The program that was organized by Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) aimed to focus upon the issues of copyright, law enforcement practices and the duties and responsibilities of all the concerned for the protection of the rights of creators. As there is presence of plenty of creators in the region, the cases of copyright infringement also are growing unexpectedly. Professor and senior linguist as well as the chief guest of the program Bal Krishna Pokharel requested the government to expand the wing of copyright administration all over the nation if government is really serious on the matter of protecting the rights of the creators. He asked the creators not to hesitate to knock the doors of police office if they are

really suffered by the infringers. Simultaneously, he made a satire upon the working pattern of the law enforcing authorities. He also stated that nobody can think about the existence of prosperous world without new creations and creators as well. Speaking at the inaugural session, creator, Ganga Subedi urged the government to formulate a new policy to make the practice of preservation of creators' right more effective. Ram Bahadur Niraula, Chairman, Appellate Bar Association opined upon the necessity of orientation training to the judges, lawyers and the officials of the law enforcing administration. Kabiraj Neupane, Professor, Degree Campus emphasized on the need of incorporating the copyright issues in the course of the students. The chairman of the program and senior creator of the region Krishna Bhusan Bal requested the government to make the process of registration of creations easier and creators-friendly. Three different papers on the separate issues were presented in the

Contd. on page 7

Protection of copyright: contribution to the cultural and economic development of nation.

News and Events

Regional Training in Dang

More than one hundred and thirty people representing from different governmental and non-governmental organizations as well as individuals like creators, performers and stakeholders participated a one day copyright regional training in Ghorahi, Dang on may 14, 2010. The objective of the program that was organized by Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) was to focus upon the

government endeavor for the protection of copyright and related rights. It also aimed to highlight upon the liability of all the concerned for the protection of these rights. Addressing the program, Rishi Ram Dhakal, Chief District Officer admired upon the government initiation for the protection of the rights of creators. He asked all the creators who were victimized because of violating of their rights to come to his office without any hesitation. He also showed his commitment that not a single infringer would get opportunity to escape from the penalty for this crime.

Purushottam Khanal, Chairman, Rapti Literature Council showed the necessity of separate office of copyright in the region. Bir Bahadur Rai, Registrar, NCRO highlighted the functions and duties of the office as well as the activities conducted. Two different papers by Bir Bahadur Rai, Registrar, NCRO and Gopal Khanal, Chief, Office of District Attorney were presented on two separate topics. A lot of participants representing from different areas of copyright raised their queries very eagerly. The program that was conducted by Mr. Narayan Prasad Aryal, Section Officer, NCRO was ended with the concluding remarks by Bir Bahadur Rai, Registrar of the same office.

IP Day Celebrated

Intellectual Property Day has been celebrated on April 26, 2010 in Kathmandu. Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) organized a discussion program on the day in the presence of very famous writers of Nepali literature and others. The program had especially targeted to the creators of literary field with the

aim of inspiring them for the establishment of Collecting Management Organization (CMO) in that genre. Addressing the program, Bir Bahadur Rai, Registrar, NCRO clarified about the necessity of CMO to protect the economic rights of the creators. Ganga Prasad Luitel, Joint Secretary, Ministry of Federal Affairs, Constituent Assembly, Parliamentary Affairs and Culture assured all the creators and the office that the Ministry would help in every step of their endeavor for the stated purpose. Kali Prasad Rijal, Chairman of Copyright Protection Society Nepal pointed out the importance of CMO focusing the role of creators for its establishment. Krishna Dharabasi, popular writer of literature highlighted upon the points that he had performed during last six months for the discussed work. Senior laureate Krishna Prasad Prajuli, Dr. Ram Kumar Pandey, Chandra Prasad Bhattarai, Parasu Pradhan, Gita Keshari, Dr. Gargi Sharma also expressed their views in the program. The program was attended by more than two dozen senior creators.

Copyright Program Held Jointly With FNBSB

Federation of Nepal Books and Stationary Business (FNBSB), Kathmandu organized a one day interaction program on July 9, 2010 on the issues of copyright protection with the assistance of Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO). The program was organized by such two organizations on the basis of Public-Private-Partnership focusing the businessmen of books who were attached with such federation. The program was organized with the aim of sensitizing the owners of books and stationery business about the rights of creators and their responsibilities as well. Two different papers by Bir Bahadur Rai, Registrar, NCRO and Pravat Subedi, Secretary of the Federation were presented on the occasion highlighting the different issues of copyright. Dr. Tulasi Bhattarai, senior laureate as well as chief guest of the program and Ramesh Bhattarai, laureate presented their views and comments on the occasion.

General Assembly of NSS

The first General Assembly of Nepal Singing Society (NSS) has been concluded on July 16, 2010 in Kathmandu. Ram Krishna Dhakal, a popular performer, has been elected as the Chairman of the society for the tenure of two years. Rima Gurung, Lochan Bhattaria, Sworupraj Acharya, Ram Chandra Kafle, Tulasi Parajuli, Indira Gurung, Rai Nabin, Reshma Sunuwar, Shiva Pariyar and Bhanu Bhakta Dhakal are other newly elected members. The society was established last year as Collective Management Organization with the aim of collecting royalty from the users of their performances. It is hoped that the newly elected body will formulate necessary documents and finalize the process of royalty collection and distribution in near future. The whole election process was handled by Bir Bahadur Rai, Registrar of Nepal Copyright Registrar's Office.

Study Report on Piracy of Cinematographic Work

National Environment and Health Study Center (NSCEH), Bhaktapur has submitted its report when it concluded the job provided by the time of agreement to study on "Unauthorized use of the cinematographic creations within Kathmandu valley". The Report submitted by the center has incorporated the various aspects of cinematographic creations, the tendency of unauthorized uses and the ways to overcome the problem.

Preparation of Profile of Literary Creations

A very praising literary profile of Far-Western Region has been prepared recently. Far-Western Literary Society has submitted the study report on "Literary publications and the creators of Far-Western Region" to the office of copyright. The report has incorporated all the subject matters that was asked to incorporate by the time of agreement. While looking the report, everybody feels that it is actually a literary profile of the region.

Meetings on Registration and Other Issues

A lot of meetings on the issues of registration of creations and other topics have been concluded in the office of copyright. Some of the experts paid their time to deal with the issues regarding the relevancy of registration of the conflicting creations and other topics as the office asked for their help.

Music Day Celebrated

About sixty musicians, lyricists and performers attended a program organized by Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) in Kathmandu on June 21, 2010. The program was organized on the occasion of World Music Day. Bharat Shakya, General Secretary, Music Royalty Collection Society Nepal (MRCSN) presented a discussion paper in the program highlighting the issues of royalty collection system. Creators

and performers like Yadav Kharel, Shanti Ram Rai, Kunti Moktan, Kali Prasad Rijal, Komal Oli, Nanda Krishna Joshi also opined their views on the occasion. At the time, Bir Bahadur Rai, Registrar, NCRO requested the creators and performers to be sensible in the rights provided them by the copyright legislation. The program was conducted by Bam Bahadur KC, personnel, NCRO.

Reports Achieved From the Students

The four students studying at Nepal Law Campus and the Kathmandu School of Law have been submitted their research report as they had made an agreement with the office earlier. The office provided them the remaining amount of assistance when their research was approved finally.

CMO Achieved Subsidy

As per the presentation of necessary action plan and other relevant documents, Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) released remaining amount of subsidy to Music Royalty Collection Society Nepal (MRCSN), a Collective Management Organization and Copyright Protection Society Nepal (CPSN), NGO, working in the field of copyright protection. The office is regularly providing some amount of subsidy to the prescribed organizations for some years.

Distribution of Informative Materials

A lot of informative materials regarding the copyright and related rights have been distributed to the people who come to the office of copyright and the interested ones of various places of the country in a regular basis. The materials like brochure, bulletin, pamphlets, copyright act and calendar produced by Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) have been distributed to the different copyright law enforcement authorities situated all over the nation too.

Monitoring in Various Places

A lot of market places of Nepal have been monitored by the personnel of Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) regarding the infringement of copyright and related rights. The prime aim of the supervision and monitoring of the places that the office is doing in a regular basis for a long time is to inspire the people not to be involved in the unauthorized and illegal activities regarding the copyright.

Participation on the Meetings and Seminar

Nepal has participated in the programs like (1) Regional Meeting for the Asia Pacific Countries on the Protection of Broadcasting Organizations; (2) Regional Meeting for the Asia Pacific Countries on the Protection of Audiovisual Performances; and (3) WIPO Asia Pacific Regional Conference on Copyright and Digital Environment with a Focus on Enforcement Policies, that were organized by World Intellectual Property Organization (WIPO), in New Delhi, India, from July 12 to 16, 2010. Narayan Prasad Aryal, Section Officer, Nepal Copyright Registrar's Office attended the meetings and seminars those were conducted by WIPO in cooperation with the Ministry of Human Resource Development, Government of India. On the occasion, genuine discussion was held on the two treaties proposed by the WIPO regarding the rights of performers and the broadcasting organizations.

लेख

नेपालमा प्रतिलिपि अधिकार कानून: विगत र वर्तमान

२१ औं शताब्दी ज्ञान र विज्ञानको युग हो। दैनिक रूपमा विभिन्न प्रकारका सिर्जना (साहित्य, कला, सङ्गीत, कम्प्युटर सफ्टवेयर) आदि प्रफुटन हुँदै आएका छन्। यसले व्यक्तिको व्यक्तित्व, सामाजिक र राज्यको पहिचान लगायतका समग्र पक्षमा सकारात्मक प्रभाव समेत पारेको छ। प्रतिलिपि अधिकार (Copyright) को विषय यी तमाम विषयहरूमध्येको एक महत्वपूर्ण विषयको रूपमा रहेको छ। नेपालको सन्दर्भमा भने केही पछि परेको अवस्था भए पनि पछिल्ला दिनहरूमा यसको क्षेत्र विस्तार हुँदै सम्बर्द्धन र प्रवर्धनको साथै संरक्षणको विषय पनि त्यत्तिकै महत्वका साथ अघि बढेको छ। विश्वमा करिब ३०० वर्ष अघि अर्थात् सन् १७१० मा संयुक्त अधिराज्यमा प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी कानूनको विकास र कार्यान्वयन भएको पाइन्छ। नेपालमा छुट्टै कानूनको रूपमा २०२२ सालमा प्रतिलिपि अधिकार ऐन आएको देखिन्छ। समयमा नियमावली जारी हुन नसक्दा कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन सकेन। पछिल्लो समयमा नेपालमा प्रजातान्त्रिक व्यवस्थाको स्थापनाको साथै विश्वका विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूसँगको हातेमालो र संयुक्त राष्ट्रसंघ जस्ता अन्तर्राष्ट्रिय एजेन्सीको कारण विभिन्न क्षेत्रमा विकास हुन सहज भएको छ। यसलाई विज्ञान र प्रविधिको मलजल गरी सहज वातावरण बनाउन मद्दत गरेको छ।

नेपालमा प्रतिलिपि अधिकारको अवस्था:

नेपालको विविध क्षेत्रको अवस्था जस्तै प्रतिलिपि अधिकारको विषय पनि केही अलमल र कमजोर कार्यान्वयनको अवस्थामा रहेको कुरालाई केही हदसम्म स्वीकार गर्नुपर्ने हुन्छ। विगतमा यसले खासै महत्व नपाउनुको साथै सरकारको समेत ध्यान जान सकेको थिएन। यसबाट आम स्रष्टा/सर्जकले कानुनी रूपमा पाउनुपर्ने आर्थिक तथा नैतिक अधिकार पूर्ण रूपमा संरक्षण नहुनुको साथै आर्थिक लाभ पाउन सकेका थिएनन्। प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को निर्माण र कार्यान्वयन पश्चात् भने यसको गति केही हदसम्म चलायमान भएको छ। केही सीमित स्रष्टाहरू मात्र भएपनि ऐनको प्रावधान अनुरूप सङ्गीत क्षेत्रमा रोयल्टी वितरण गर्न सफल भएको छ। यो पूर्ण नभए पनि सकारात्मक शुरुवातको रूपमा लिन सकिन्छ। आमस्रष्टा/सर्जकमा सिर्जनाप्रतिको जागरुकता, सम्बद्ध सरोकार निकाय, कानून कार्यान्वयन गर्ने पदाधिकारीमा जिम्मेवारीको बोध आदिको कारण कार्यान्वयन पक्षमा प्रभावकारीता र स्रष्टा/सर्जकमा चेतना बढेको पाइन्छ। कानूनले आफ्नो सिर्जना अनिवार्य रूपमा दर्ता गर्नुपर्ने कानुनी बाध्यता नभए पनि आफ्नो सिर्जना चोरी र अनधिकृत रूपमा प्रयोग हुन सक्ने हुँदा कानुनी उपचारमा सहयोग हुने आशामा विभिन्न विधामा ७४५ सिर्जना (साहित्यिक ५५६, आर्ट पेन्टिङ्ग ७२, ध्वनिअङ्कन ४५, फोटोजन्य ३२, कम्प्युटर सफ्टवेयर १४, अनुवाद रचना ५, चलचित्र/वृत्तचित्र ४, प्रस्तुति ४, कलात्मक रचना र शोधपत्र ३/३, आर्किटेक्चरल र म्यागजिन प्रकाशन २/२) दर्ता भएका छन्। कानून आफैमा साधन मात्र हो साध्य होइन। यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन सम्बद्ध निकायका

वीरबहादुर राई

पदाधिकारीहरूमा नै निर्भर रहन्छ। यसको लागि सम्बद्ध निकायहरूको पूर्वाधार विकास, सक्षम जनशक्तिको पूर्ति, काम गर्ने कर्मचारीमा नैतिक बलको विकास, उत्प्रेरण, सामाजिक सहयोग र आम जनताको सकारात्मक धारणा महत्वपूर्ण विषय हुन जान्छ। प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि विभिन्न प्रयासहरू गरिएका छन्। सम्बद्ध निकायका पदाधिकारीहरूलाई तालीमको माध्यमबाट क्षमता विकास गर्ने, उनीहरूमा काम गर्ने सकारात्मक वातावरण निर्माण गर्ने, आम स्रष्टा/सर्जकमा चेतना र जागरुकता बढाउने आदि कार्य नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयले गर्दै आएको छ।

गतिविधिका सकारात्मक पक्ष:

नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट सञ्चालित विविध कार्यक्रम (कार्यान्वयन निकायका कर्मचारीलाई तालीम, सरोकारवालाहरूबीच अन्तरक्रिया, गोष्ठी, छलफल, सञ्चार माध्यमबाट प्रचारप्रसार) को कारण स्रष्टा/सर्जकहरूमा चेतना र जागरुकता बढेको छ। अधिकांश स्रष्टाहरू आफ्ना सिर्जनाप्रति सचेत बन्न थालेका छन्। अनधिकृत रूपमा प्रयोग गरेको, आर्थिक र नैतिक अधिकार उल्लंघन भएकोमा उजुरी गर्ने र अदालतको ढोकासम्म घुच्घुच्चाउनसम्म लागि परेका छन्। यसबाट आम स्रष्टाहरू आफ्नो सिर्जनाप्रति हुने अनधिकृत प्रयोगमा सजग भएको देखिन्छ। त्यसैगरी कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायका पदाधिकारीहरूलाई तालीम तथा विभिन्न छलफल र अन्तरक्रियाको माध्यमबाट सशक्तीकरण गर्ने कार्य गरिएबाट उनीहरूको क्षमता विकास र प्रतिलिपि अधिकारको विषयलाई महत्वका साथ प्राथमिकताको सूचीमा राख्न थालेका छन्। २०६६ सालसम्म काठमाडौं उपत्यकामा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट ८ र पुनरावेदन अदालतबाट ९ वटा र कास्की एवं चितवन जिल्ला अदालतबाट समेत केही प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी मुद्दाहरूको फैसला भएको छ भने कतिपय मुद्दाहरू अदालतमा विचाराधीन अवस्थामा रहेका छन्। कानूनले अनुसन्धान र तहकीकात गर्ने अधिकार दिई नेपाल प्रहरीलाई जिम्मेवार बनाएकोमा नेपाल प्रहरीबाट समेत यस विषयलाई विगतको तुलनामा अग्रिम प्राथमिकताको विषयको रूपमा सम्बोधन हुन थालेको छ।

विधागत समाजको गठन र कार्यान्वयन:

प्रतिलिपि अधिकारको विषयमा विधागत समाजले ठूलो महत्व राख्दछ। प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयले केवल सहजकर्ता, समन्वयकर्ता, नीति निर्माण जस्ता विषयमा केन्द्रित हुनुपर्ने अवस्थामा यस्ता समाजको भूमिका महत्वको साथै अपरिहार्य रहेको छ। यस सन्दर्भमा नेपालमा गीत र सङ्गीतको क्षेत्रमा “सङ्गीत रोयल्टी संकलन समाज नेपाल” र गायन क्षेत्रमा “नेपाल गायन समाज”को गठन भई उनीहरूको क्षेत्रमा रहेका समस्यालाई समाधान गर्दै आम स्रष्टाहरूको पक्षमा विभिन्न कार्य गर्दै आएका छन्। सङ्गीत रोयल्टी संकलन समाजले थोरै भएपनि पहिलो पटक आफ्नो तर्फबाट रोयल्टी वितरण गर्न

सक्षम भएको छ। रोयल्टी संकलन गर्ने र स्रष्टाहरूलाई वितरण गर्नका लागि भर्खरै मात्र रेडियो नेपालसँग औपचारिक रूपमा रोयल्टी सम्बन्धमा सन्धौता भएको छ भने नेपाल टेलिभिजनसँग आंशिक रूपमा सन्धौता भएको छ। निकट भविष्यमा सङ्गीत रोयल्टी संकलन समाजले अन्य क्षेत्रहरूमा समेत रोयल्टी संकलनको लागि आफ्नो कार्य अघि बढाउने जानकारी समस्त स्रष्टा समक्ष गराउँदै आएको छ। त्यसैगरी CISAC (International Confederation of Societies of Authors and Composers) को सदस्यता प्राप्त भएपछि अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा मलेसियाको MACP, फ्रान्सको SACEM र अमेरिकाको BMI समेत तीन देशका रोयल्टी संकलन संस्थाहरूसँग द्विपक्षीय सन्धौता भएको छ। जसबाट नेपाली सङ्गीतको प्रयोगबाट प्राप्त हुने रोयल्टी स्वदेशबाट मात्र नभई विदेशबाट समेत प्राप्त गर्ने वातावरण निर्माण भएको छ। यसैगरी साहित्यको क्षेत्रमा देखिएका अनधिकृत प्रयोग र विविध समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न साहित्य समाजको गठन र कार्यान्वयनको लागि कार्यालयले विभिन्न समयमा साहित्यकारहरूलाई घुच्घुच्चाउँदै एवं उत्प्रेरित गर्दै आएको छ।

विकसित प्रविधिजन्य चुनौती:

समय वित्तै जाँदा विकासका विविध पक्षहरूमा समेत परिवर्तनका साथ राम्रा र नराम्रा पक्षहरू जोडिएर आउने गर्दछन्। नेपालको वर्तमान समयमा विशेष गरी सङ्गीतको क्षेत्रमा धेरै ठूलो उतारचढावको अवस्था सिर्जना भएको छ। गीत सङ्गीतको क्षेत्रमा केही समय अधिसम्म क्यासेट, सीडीको प्रचलन व्यापक रूपमा भएकोमा हाल मोबाइल तथा पेनड्राइभ लगायतको माध्यमबाट सिर्जनाको दुरुपयोग गरेबाट त्यस्ता क्यासेटहरू विस्थापित भएका छन्। यी र यस्ता प्रविधिको सही व्यवस्थापन हुन नसक्दा आम स्रष्टाको आर्थिक अधिकारमा ठूलो क्षति पुगिरहेको छ। यसको विकल्प सहितको बजार व्यवस्थापन र प्रक्रियाको लागि सबै पक्षबाट स्वीकार गरी नयाँ शिराबाट अघि बढनुपर्ने अवस्था आएको छ न कि त्यस्ता विषयको आडमा अनधिकृत कार्य गर्ने। तसर्थ अविलम्ब सम्बद्ध निकाय, स्रष्टा र यो व्यवसायसँग आबद्ध सबैले समयको माग अनुरूप व्यवस्थापनमा लाग्नुपर्ने देखिन्छ भने गलत र अनधिकृत रूपमा प्रयोग गर्ने व्यक्ति/समूहलाई कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायबाट प्रभावकारी रूपमा रोक्नेतर्फ सजग हुनुपर्ने देखिन्छ।

चुनौती र भावी कार्यदिशा:

नेपालको सन्दर्भमा विभिन्न कारणले गर्दा कानूनको कार्यान्वयन प्रभावकारी हुन सकेको छैन। राजनैतिक, सामाजिक, आर्थिक आदिका कारणले राज्यका सबै क्षेत्रमा केही न केही समस्याहरू सिर्जना हुँदै आम जनता तथा सम्बद्ध क्षेत्रको लागि बनेका ऐन/कानूनहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन हुन सकेका छैनन्। यसको मूल कारण सम्बद्ध पक्ष सचेत नहुनु र कानूनको ढोका घुच्घुच्चाउने प्रयास नगर्नु, कानुनी दायरामा आएका पक्षलाई सम्बद्ध निकायले सकारात्मक रूपमा सम्बोधन गर्न नसक्नु, ती क्षेत्रको लागि समग्र पक्षबाट

क्रमशः ..... पृष्ठ ६ मा

लेख

प्रतिलिपि अधिकार संरक्षणका चुनौतीहरू

पृष्ठभूमि:

आफूमा अन्तर्निहित क्षमता, ज्ञान र सीपको प्रयोगद्वारा गरिने नयाँ र मौलिक किसिमका बौद्धिक सिर्जनामा केवल सिर्जनाकर्मीको सर्वाधिकार रहन्छ। उसले सम्झौताद्वारा अरु कसैलाई हस्तान्तरण गरे बाहेक कानूनतः उसको आर्थिक अधिकारमाथि कसैले हस्तक्षेप गर्न सक्दैन। नैतिक अधिकार त हस्तान्तरणयोग्य नै हुँदैन। बौद्धिक सम्पत्तिको सिर्जना केवल नामका लागि गरिँदैन। यसैको माध्यमबाट आफ्नो जिविकोपार्जनलाई सहज, स्तरयुक्त तथा उन्नत बनाउने स्रष्टाहरू प्रशस्तै छन्। विश्वका समृद्धशाली र उच्च प्रविधिको युक्त राष्ट्रहरू वर्तमान अवस्थामा पुग्नका पछाडि तत् तत् राष्ट्रमा विविध विधामा भएका नविनतम सिर्जना र आविष्कारको हात छ। अर्थात् अनेकन विषयमा नयाँ नयाँ सोच र प्रविधिजन्य क्रियाकलापलाई जन्म दिने सर्जक वा आविष्कारको योगदान छ। विश्वका सर्वाधिक धनीमध्येमा नाम आउने बिल गेट्सको सफलता माइक्रोसफ्टको सिर्जना नै हो। माइक्रोसफ्टले हाल पनि विश्व कम्प्युटर बजारमा एकछत्र राज गरिरहेको छ। यसैगरी जापानले विगतदेखि गर्दै आएको र दक्षिण कोरियाले हाल गरिरहेको प्रगतिको प्रमुख आधार पनि बौद्धिक सम्पत्तिजन्य सिर्जना नै हुन्। जसरी बौद्धिक सिर्जनाको भेलले विभिन्न राष्ट्रलाई छोटो समयमै समृद्धिको शिखर चुम्न सहयोग गरेको छ, त्यसैगरी सूचना तथा अन्य प्रविधिको अनियन्त्रित सुविधा उपयोगको अवसरसँगै ल्याएको दुरुपयोगको सम्भावनाले तिनको संरक्षणमा कठिनाई पनि थपेको छ। नेपाल जस्ता अति कम विकसित मुलुकहरूमा बौद्धिक सम्पत्तिमध्ये पनि प्रतिलिपि अधिकार र तत्सम्बन्धी अधिकारको संरक्षणको प्रयास आरम्भ भएको धेरै समय भएको छैन। सम्बन्धित स्रष्टाहरूमा रहेको न्यून चेतना, राष्ट्रिय कानूनको अभाव, कानून कार्यान्वयन गर्ने छुट्टै निकायको अनुपलब्धता एवं राष्ट्रिय प्राथमिकताको दायरामा नपर्नु लगायतका कारणहरूले गर्दा नेपाल समेतका विभिन्न मुलुकहरूमा यो विषय लामो समय ओभरलेमा पर्न गयो। फलस्वरूप वर्तमानमा स्रष्टा अधिकार संरक्षणको सन्दर्भमा अनेकौं चुनौतिहरू जुझै कठिन हुने दरार बनी ठिङ्ग उभिएका छन्।

अधिकार संरक्षणका विद्यमान चुनौतीहरू:

प्रतिलिपि अधिकार साहित्य, कला, गीतसंगीत, चलचित्र तथा फोटो लगायतका विधामा कसैले गरेको नयाँ, मौलिक र बौद्धिक सिर्जनालाई जुनसुकै रूपमा उपयोग गर्ने, उपलब्ध गराउने वा शोषण (Exploitation) गरेर आयआर्जन गर्ने जस्ता सम्पूर्ण अधिकार सम्बन्धित स्रष्टालाई मात्र एकलौटी रूपमा प्राप्त हुने अधिकार हो। वास्तविक सिर्जनाकारले सम्झौताद्वारा अन्य कसैलाई हक हस्तान्तरण गरेको अवस्थामा बाहेक अन्य कसैले ती सिर्जनाहरूको दावी गर्न र सार्वजनिक एवं व्यापारिक तवरले उपलब्ध गरी गराई आयआर्जन गर्न सक्दैन। न त स्रष्टाको नाम हटाई आफ्नो नाम राख्न, बङ्ग्याई वा विकृत रूपमा प्रस्तुत गरी उसको ख्याती वा सम्मानमा ठेस पुऱ्याउन र शोषण वा परिमार्जन नै गर्न सक्छ। कस्ता कस्ता सिर्जनालाई

नारायणप्रसाद अर्याल

प्रतिलिपि अधिकार संरक्षण दिने भन्ने विषय अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि, सम्झौता तथा अभिसन्धिहरूले गरेको मार्गदर्शन मुताविक राज्यले निर्माण गरेका राष्ट्रिय कानूनले निर्दिष्ट गर्दछन्। सोही अनुसार रचनाहरूको संरक्षणको अवधि पनि विभिन्न देशहरूमा अलग अलग हुने गरेको पाइन्छ। तर पछिल्ला दिनमा भाँगिदै गरेको सूचना प्रविधिको अनियन्त्रित दुरुपयोगले अधिकार संरक्षणको राष्ट्रिय एवं विश्वव्यापी प्रयासलाई निकै चुनौतियुक्त बनाएको छ। आफ्ना सिर्जनाको इन्टरनेटमार्फत व्यापार गर्ने स्रष्टालाई प्राप्त अवसरलाई अनधिकृत क्रियाकलापमा संलग्नहरूले निकै दुरुपयोग गरेका छन्। विश्वव्यापी रूपमा चर्चा कमाउन सफल विश्वकप जस्ता फुटबल प्रतियोगिता एवं क्रिकेट, टेनिस, व्याडमिन्टन लगायतका उच्चस्तरका प्रस्तुतिहरूको वास्तविक अधिकार धनीको स्वीकृत वेग हुने प्रसारण रोक्न विश्व बौद्धिक सम्पत्ति संगठन समेतलाई हम्मे हम्मे परेको छ। सिनल पाइरेसीको समस्याले सबैलाई उत्तिकै सताएको छ। यसरी अधिकार दुरुपयोगकर्ताबाट प्रतिलिपि अधिकार धनी मात्र होइन की आफ्नो प्रस्तुति, प्रसारण र उत्पादन उपर अधिकार हुने प्रस्तोता, प्रसारण संस्था एवं ध्वनिअंकन उत्पादक पनि कम्ति पीडित छैनन्।

नेपालमा आजभन्दा साढे चार दशक अघि वि.सं. २०२२ मा प्रतिलिपि अधिकार ऐन आए तापनि त्यो करिब करिब कार्यान्वयनविहीन भएर रहयो। वि.सं. २०५९ सालमा नयाँ ऐन आएपश्चात् तथा २०६१ मा अलग्गै कार्यालयको रूपमा प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालय स्थापना भएपछि मात्र प्रतिलिपि अधिकारधनी एवं तत्सम्बन्धी अधिकारधनीको अधिकार संरक्षणको क्रमले तीव्रता पाउँदै गएको छ। कार्यालयको करिब ६ वर्षको कार्यावधिमा जनचेतना, क्षमता अभिवृद्धि र अध्ययन अनुसन्धान लगायतका क्षेत्रमा उल्लेख्य कार्य भएको छ। राज्य अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि र सम्झौता (Berne Convention / TRIPS) को पक्ष भएको छ त Rome Convention, WCT, WPPT लगायतका सन्धि सम्झौताको पक्ष बन्ने की भन्ने सन्दर्भलाई लिएर अनेकन अध्ययन, अनुसन्धान, छलफल र अन्तरक्रियाहरू भएका छन्। गीतसंगीत र प्रस्तुतिका विधामा दुईवटा रोयल्टी संकलन संस्था गठन भई क्रियाशील छन्। विभिन्न गैरसरकारी संस्थाहरूलाई यस कामका लागि उत्प्रेरित गर्ने क्रम जारी छ। तर पनि समग्रमा भन्नुपर्दा नेपालमा प्रतिलिपि अधिकार र तत्सम्बन्धी अधिकार संरक्षण गर्ने विषय अन्त्यन्तै चुनौतिदायक र जटिल देखिएको छ। त्यस्ता चुनौतिहरूलाई देहायानुसार बुँदागत रूपमा उल्लेख गर्न सकिन्छ:

- राष्ट्रिय प्रतिलिपि अधिकार नीतिको तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा लैजाने।
- भावि संविधानमा बौद्धिक सम्पत्ति अधिकारलाई मौलिक हकको रूपमा समावेश गराउने।
- स्रष्टा-सर्जक, उत्पादक, व्यवसायी, प्रयोगकर्ता एवं सर्वसाधारण र प्रस्तोता, प्रसारण संस्था एवं

ध्वनिअंकन उत्पादक सबैलाई उनीहरूको अधिकार र दायित्वका सम्बन्धमा सुसूचित गर्ने।

- विद्यमान प्रतिलिपि अधिकार कानूनका प्रावधान एवं अधिकार संरक्षणका खातिर निर्वाह गर्नुपर्ने जिम्मेवारी तथा उल्लंघनका विरुद्धमा खेल्नुपर्ने भूमिकाका सम्बन्धमा वृहत स्केलमा जानकारी सम्प्रेषण गर्न प्रचारप्रसारलाई देशव्यापी तुल्याउने।
- प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी विषयलाई विद्यालयदेखि विश्वविद्यालयसम्मको पाठ्यक्रममा समाहित गराउने।
- सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रमा क्रियाशील विभिन्न तालिम प्रदायक संस्थाबाट प्रदान गरिने तालिममा प्रतिलिपि अधिकारसम्बन्धी विषयलाई पनि समावेश गराउने।
- गीतसंगीतको क्षेत्रमा स्थापित रोयल्टी संकलन संस्थाहरू (संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपाल र नेपाल गायन समाज) लाई रोयल्टी उठाउनुपर्ने क्षेत्रको पहिचान गर्ने, दर निर्धारण गर्ने, संकलनको तौरतरिका पहिल्याउने, संकलन गर्ने, वितरणको मापदण्ड निकाल्न एवं वितरण गर्ने सम्बन्धमा पूर्ण सचेत, जानकार र क्षमतायुक्त तुल्याई अविलम्ब सम्भावित सबै स्रोतबाट संकलन र वितरण गर्न सक्ने बनाउने। साथै वितरणको कार्यात्मक नहुँदासम्म राज्यबाट दिइँदै आएको अनुदान सहयोगलाई जारी राख्ने।
- पछिल्लो समय अधिकार उल्लंघनको क्रम बढ्दै गएको साहित्य विधामा नयाँ रोयल्टी संकलन संस्थाको स्थापना गरी कार्यान्वयन गराउने। संगीत बाहेकका अन्य प्रस्तुति, कम्प्युटर सफ्टवेयर, कला एवं फोटोजन्य रचनाका क्षेत्रमा त्यस्ता संस्था गठनको आवश्यकता पहिचान गर्न अध्ययन अनुसन्धान गर्ने गराउने।
- प्रतिलिपि अधिकार कानूनको कार्यान्वयनमा प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष संलग्न हुने प्रतिलिपि अधिकार कार्यालय, अदालत, प्रहरी, भन्सार जस्ता निकायका कर्मचारीलाई उपयुक्त तालिम दिई दक्षता र क्षमताले युक्त तुल्याउने।
- विद्यमान प्रतिलिपि अधिकार ऐनले नसमेटेका सूचना प्रविधिजन्य एवं अन्य विषयहरूलाई समेत राखी कानून शोषण गरी समयसापेक्ष तुल्याउने।
- राज्य तथा प्रशासन पुनःसंरचनाको चरणलाई समेत मध्येनजर राखी बढ्दो कार्यबोझ र विकसित नयाँ परिदृश्यमा उत्पन्न हुने समस्याबाट पार पाउन सकिने गरी विद्यमान प्रतिलिपि अधिकार कार्यालयको स्तरोन्नति गरी क्षमता वृद्धि गर्ने एवं प्रतिलिपि अधिकार कार्यालयको उपस्थिति गाउँठाउँसम्म पुऱ्याई त्यहाँका स्रष्टा-सर्जकको पहुँच बढाउने। रचना दर्ता गर्न हजारौं खर्चेर राजधानी आउनुपर्ने बाध्यताको अन्त्य गर्ने। अधिकार उल्लंघनको उपचार

क्रमशः .....पृष्ठ ६ मा

स्थानीयस्तरबाटै खोज्न सकिने कुराको थप प्रत्याभूति गर्ने ।

- नेपाल पक्ष हुन बाँकी रहेका Rome Convention, WCT, WPPT लगायतका महासन्धि, सन्धि एवं यसअघि नै मस्यौदा गरी छलफलमा लिएएका Broadcasting Organizations र Performers को अधिकार संरक्षण गर्ने सन्धिको सम्बन्धमा विस्तृत अध्ययन गरी प्रवेशको औचित्यता पहिचान गर्ने । पक्ष बन्न खासै समस्या नदेखिएको Rome Convention जस्ता सन्धिमा हस्ताक्षरको लागि आवश्यक प्रक्रिया अगाडि बढाउने ।
- राज्यको Gross Domestic Product मा प्रतिलिपि अधिकारजन्य उद्योगको योगदान पत्ता लगाउन आवश्यक अध्ययन गर्ने र त्यसरी आउने तथ्यांकलाई सबैको जानकारीमा ल्याउने एवं यो विषय राज्यका नीति तथा कार्यक्रममा समावेश गरी प्राथमिकता दिनुपर्ने क्षेत्र रहेछ भन्ने बोध सबैलाई गराउने ।
- समग्र बौद्धिक सम्पत्तिको नियमन गर्न नयाँ औद्योगिक नीतिले लक्ष्य गरे अनुसारको स्वायत्त

बौद्धिक सम्पत्ति संरक्षण प्राधिकरण गठन गर्ने । यो विषय सम्बद्ध मुद्दा हेर्न नेपाल प्रहरीमा 'बौद्धिक सम्पत्ति सेल' गठन गरी त्यसको क्षमता उकास्ने इत्यादी ।

निष्कर्ष :

प्रतिलिपि अधिकारको क्षेत्रमा रहेका अनगिन्ति चुनौतीहरूसँग जुध्न स्वायत्त प्रकृतिको बौद्धिक सम्पत्ति संरक्षण प्राधिकरणको गठन गर्नु अनिवार्य छ । अर्कोतर्फ, उच्चपदस्थ प्रशासक एवं राजनीतिज्ञलाई यसको बारेमा पर्याप्त जानकारी नदिएसम्म यो विषय ओभरलमा परिणत हुने निश्चित छ । साथै कार्यालयका कर्मचारीको छिटोछिटो फेरबदल गर्ने र उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने विषयमा उदासिनता देखाउने क्रमको अन्त्य हुनु पनि जरुरी छ । त्यस्तै ऐन संशोधन गरी संरक्षणको अवधि भारतमा जस्तै जिवनभर र मृत्युको साठी वर्ष कायम गर्ने एवं अलग्गै राष्ट्रिय नीतिको तर्जुमा गर्ने कार्यलाई पनि संगसंगै लैजानु पर्ने देखिन्छ । अन्यथा स्रष्टा हितको प्रयासले सार्थकता पाउन अझै दशकौं कुनुपर्ने हुनसक्छ ।

aryaln@yahoo.com

संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपाल

परिचय

संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपाल स्रष्टाहरूका सांगीतिक रचनाको सार्वजनिक प्रयोगवापत सम्बन्धित निकायहरूबाट एकमुष्ट रोयल्टी उठाई तिनका स्रष्टा सर्जकलाई वितरण गर्ने उद्देश्यले प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ को दफा ३९ बमोजिम मिति २०६४ जेठ २५ गते नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयमा दर्ता भई स्थापना भएको हो । स्थापनाकालदेखि नै नेपाल सरकारबाट प्राप्त आर्थिक सहयोगले धार्निदै आएको समाज आफ्नो छोटो कार्यविधिमा उल्लेख्य कार्यहरू सम्पादन गरी निकट भविष्यमै समष्टि रूपमा रोयल्टी उठाई वितरण गर्नसक्ने अवस्थामा पुग्दैछ ।

कार्यहरू

संगीत रोयल्टी संकलन समाजले गरेका प्रमुख कार्यहरू देहायानुसार छन्:

- व्यापक रूपमा सदस्यता वितरण गरिएबाट हालसम्म २३३ जना सदस्य बनि सकेका छन् भने नेपाली गीतसंगीतका प्रयोगकर्ताहरूबाट रोयल्टी उठाउनको लागि १६० जना स्रष्टाहरूले समाजलाई अख्तियारनामा दिइसकेका छन् त अन्यसँग लिने क्रम जारी छ ।
- गीतसंगीतका प्रयोगकर्ताहरूको सुक्ष्म रूपमा अध्ययन गरी नेपालमा संगीतको प्रयोग हुने निकायको पहिचान गरिएको ।
- गीतसंगीतको अवस्था र त्यसको व्यापारको सम्बन्धमा अध्ययन गरिएको ।
- सन् २००९ जुन ११ मा CISAC को सदस्यता लिएको । त्यसैगरी NORCODE सँग

दीर्घकालिन पूर्वाधार खडा गर्न र अन्य सहयोगको लागि सम्झौता गरिएको ।

- रेडियो प्रसार सेवा विकास समितिसँग व्यापारिक विज्ञापनको १ प्रतिशतका दरले रोयल्टी लिने गरी मिति २०६७ साल असार २८ गते सम्झौता भएको ।
- मिति २०६६ भदौ ९ को लिखित प्रतिवद्धता बमोजिम २०६७ असार ३१ गते नेपाल टेलिभिजन र समाजवीच रोयल्टीवापत प्रारम्भिक रूपमा टेलिभिजनले रु. एक लाख स्रष्टाहरूलाई उपलब्ध गराउने प्रयोजनार्थ समाजलाई प्रदान गर्ने सम्बन्धी सम्झौता भएको ।

वर्तमान कार्यसमितिका पदाधिकारी

अध्यक्ष : श्रीपुरुष ढकाल

उपाध्यक्ष : योगेश वैद्य

महासचिव: भरत शाक्य

कोषाध्यक्ष: मदन दीपविम

सदस्यहरू: बाबुराम दाहाल, भूपेन्द्र खड्का, जेम्स प्रधान, रमण धिमिरे, शम्भु राई, सुदाम थापा ।

प्रतिलिपि अधिकार र उल्लंघनमा हुनसक्ने सजाय

प्रतिलिपि अधिकार (Copyright) त्यस्तो अधिकार हो जसले साहित्य, गीत संगीत, कला, फोटो, सूचना प्रविधि, चलचित्र लगायतका क्षेत्रमा बौद्धिक एवं मौलिक रूपले गरिएका सिर्जनाका सिर्जनाकारलाई आफ्ना सिर्जना उपर कानूनतः एकलौटी अधिकार प्रदान गर्दछ । उनीहरूलाई आफ्ना रचनाको अत्याधिक उपयोग (Exploitation) मार्फत आय आर्जन गर्ने आर्थिक अधिकार तथा तीनमा आफ्नो नाम कायम गराई राख्ने नैतिक अधिकार प्राप्त हुन्छ । वास्तविक सिर्जनाकारको अनुमति विना कसैका रचनाको उत्पादन, पुनःउत्पादन, सर्वसाधारणमा प्रसार, अनुकरण, संयोजन, अनुवाद, परिमार्जन तथा संशोधन कानूनतः बर्जित हुन्छ ।

बौद्धिक सिर्जनाको प्रक्रियामा रेकर्डिङ्ग, उत्पादन र प्रसारण जस्ता कार्यमा प्रत्यक्ष रूपले संलग्न रही सिर्जनालाई जनसाधारण समक्ष पुऱ्याउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने प्रस्तोता, ध्वनिअंकन उत्पादक र प्रसारण संस्थाहरूलाई कानूनतः प्राप्त हुने अधिकारलाई तत्सम्बन्धी अधिकार (Related Rights) भनिन्छ । यस्ता अधिकारको उल्लंघन पनि गैरकानूनी ठहर्छ ।

कसैले अधिकारधनीको अनुमति विना प्रतिलिपि अधिकार तथा तत्सम्बन्धी अधिकार धनीलाई प्राप्त अधिकार उल्लंघन हुने कार्य गरेमा उसलाई प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ तथा नियमावली, २०६१ बमोजिम कसूरको मात्रा अनुसार कम्तीमा रु. दश हजारदेखि एक लाखसम्म जरिवाना वा ६ महिनासम्म कैद वा दुवै र सोही कसूर दोश्रो पटक गरेमा रु. बीस हजारदेखि दुई लाखसम्म जरिवाना वा १ वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुन्छ । साथै अदालतले त्यसका लागि प्रयोग गरिएका सामग्रीहरू जफत गर्ने र वास्तविक अधिकारधनीलाई परेको हानी-नोक्सानीको क्षतिपूर्ति उल्लंघनकर्ताबाट भराई दिने फैसला पनि गर्न सक्दछ ।

क्रमशः ..... पृष्ठ ४ बाट

सकारात्मक दृष्टिकोण नहुनु नै हो ।

समस्याका पछाडि समाधानका पक्कै पनि आधारहरू हुन्छन् तर त्यसका लागि सम्बद्ध निकाय, सरोकारवाला र कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायले गम्भीर भई निकास र समाधानको उपायहरू खोज्नु पर्दछ । यसको लागि राज्यले प्रतिलिपि अधिकारको विषयलाई ज्यादै महत्वपूर्ण र संवेदनशील विषयको रूपमा लिई प्राथमिकताको विषय बनाउनु पर्दछ । आम स्रष्टा/सर्जकहरूमा आफ्नो सिर्जनाप्रति सचेत र जागरुक हुनुका साथै अनधिकृत प्रयोग तथा उल्लंघन भएको अवस्थामा कानूनी उपचार खोज्ने बानी बसाल्ने, सम्बद्ध सरोकारवाला र सरकारी निकायले ऐन कानूनको अक्षरशः पालना गराउने, यसको संरक्षणमा सकारात्मक रूपमा सहयोग गर्ने आदि विषयमा सबै केन्द्रित हुने गर्नु पर्दछ । यसको लागि सरकारले प्राथमिकता दिई नेपाल प्रहरीमा Copyright Cell को स्थापना गर्ने, प्रतिलिपि अधिकारको क्षेत्रलाई संगठनात्मक रूपमा विस्तार गर्ने, बौद्धिक सम्पत्तिलाई एउटै छातामुनी राखी सञ्चालन गर्ने आदि महत्वपूर्ण विषय रहेका छन् । यसरी सरकार, सम्बद्ध निकाय र स्रष्टाहरूले एकीकृत रूपमा कार्य गर्न सकेको खण्डमा विद्यमान समस्याहरू धेरै हदसम्म समाधान हुने र स्रष्टाको आर्थिक र नैतिक अधिकार सुरक्षित हुन सक्ने कुरामा आशावादी हुन सकिन्छ ।

Copyright Training in Dhading

More than sixty five stakeholders participated a copyright training in Dhadingbeshi, Dhading on May 3, 2010. The training organized by Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) was intended to disseminate the knowledge about copyright and related rights in a broad range. Addressing the program, Nawaraj Upadhyaya, Judge, District Court, as well as chief guest of the program, assured all the creators and other stakeholders that the courts and judges are ready to preserve the economic and moral rights of real creators. He requested the participants pay their time in a genuine and new creation and come to the courts if they were victimized by the infringers. Bir Bahadur Rai, Registrar, NCRO presented a paper highlighting the issues of copyright. Bharat Poudel, Chief District Officer and other highly renowned

personalities aired their views in the program that was conducted on the chairmanship of Dilli Raman Aryal, Chairman, Dhading Literature Society and highly reputed writer. The whole program was conducted by Mr. Narayan Prasad Aryal, Section Officer, NCRO.

Settlement of Conflicting Issues

A lot of cases relating to the infringement of copyright and related rights have been settled down by Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO). The tendency of copyright violation is increasing day by day. So, the number of such conflicting cases that use to be registered in the office also is growing unexpectedly.

Copyright Cases to Nepal Police

As the tendency of violation of copyright is increasing, the role of Nepal Police also has been growing gradually. Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) has determined a norm to send the file of the victims registered in NCRO to the Nepal Police if the endeavor to finalize the case is in vain. Some of the cases sent from the office of copyright have been reached at the door of the court and some of them are settled down in the Police Office too.

Roster Updated

Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) has updated the roster of copyright experts that was formulated last year. Some of the new names have been included in the roster. The process of updating is going on in a regular basis.

Interaction with Experts

A one-day interaction program has been concluded on June 10, 2010 in Kathmandu by Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO). About two dozen experts from governmental and non-governmental organizations participated in the program. At the time, a brief presentation was made by Bir Bahadur Rai,

Registrar, NCRO, especially being concentrated upon the activities of the office and the expectation from the experts in the field of protection of copyright. On the occasion, all the experts assured the office that they all were ready to extend their hands for the job of protecting the rights of the creators.

Action Against Infringers

Police has arrested few copyright infringers from the different market places of the Kathmandu valley before some time as Association of Music Industries Nepal (AMIN) registered complain against them. The people who are arrested were involved in the piracy of music through the means of downloading, sharing files and uploading hundreds of musical creations in the mobiles and USBs that they sold to the customers. The investigation is going on.

Request Letter to WIPO

As per the letter of Music Royalty Collection Society Nepal (MRCSN), Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) sent a letter to World Intellectual Property Organization (WIPO) requesting for some logistic support to the Society. MRCSN, a royalty collection body established before three years, is in the due process of royalty determination, collection and distribution.

Copyright Program Held by KRCAA

A one day interaction program on "Legal provisions about the copyright and related rights" has been held by the Kirat Rai Cultural Artists Association (KRCAA) in Kathmandu on July 10, 2010. Nepal Copyright Registrar's Office (NCRO) helped the association to conduct such program on the basis of public-private-partnership. The objective of the program was to

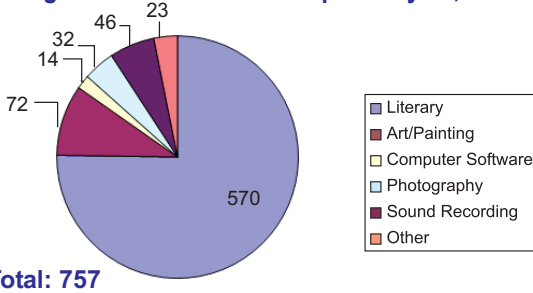

disseminate the knowledge about the provisions of copyright law and the rights provided to the artists. Bir Bahadur Rai, Registrar, NCRO and Jiten Rai, Chairman, KRCAA presented their papers in the program focusing upon the provisions of copyright law and the situation of the artists respectively. Pradeep Bamjan commented upon the papers. Kunti Moktan, Dr. Lal Rapcha, Bhupal Rai, Parbati Rai were other speakers in the program.

Contd. from page 1

program by Bir Bahadur Rai, Registrar, NCRO, Raj Kumar Koirala, Chief, Office of District Attorney and Dr. Tanka Neupane, Professor, Mahendra Multiple Campus, Dharan on the occasion. A lot of queries were raised by creators, officials from law enforcing agencies, performers, businessmen and others in the program. Bir Bahadur Rai, Registrar, NCRO made his warm welcome and thanked to all the participants for their active participation. The whole seminar was conducted by Narayan Prasad Aryal, Section Officer, NCRO.

Registration of Creations up to July 16, 2010

Total: 757

प्रतिलिपि अधिकार संरक्षण गर्न तथा सम्भावित ढण्ड सजायबाट बच्न देहायको सचेतना अपनाऔं :-

- नयाँ, बौद्धिक र मौलिक सिर्जना गर्ने बानी बसालौं ।
- कसैका साहित्यिक रचनाको उद्धरणको नियम बाहिर गई ठूलो अंशमा साभार तथा उल्लेख मात्रामा फोटोकपि गर्ने, अरूका फोटोजन्य रचनालाई आफ्नो नाममा छपाउने, अरूका सांगीतिक सिर्जनाको डबिङ्ग गरी पुनःउत्पादन तथा अनुमति विनै रिमिक्स गर्ने, अर्केका कम्प्युटर सफ्टवेयरको नक्कल गरी निकाल्ने तथा कुनै चलचित्रको गैरकानूनी उत्पादन र बिक्री वितरण गरी आयआर्जन गर्ने लगायतका वास्तविक स्रष्टालाई क्षति पुग्ने कार्य नगरौं ।
- अरूका सिर्जनालाई आफ्नो दावी गर्ने तथा प्रसारणपूर्व सम्पूर्ण स्रष्टाको नाम उल्लेख नगर्ने परम्परा त्यागौं ।
- आफ्ना रचना नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयमा दर्ता गराऔं ।
- आफ्ना सिर्जनाहरू कसैले अनधिकृत तवरले उपयोग गरी फाइदा लिएर नलिएको सम्बन्धमा सधैं चनाखो बनौं ।
- अधिकार उल्लंघनका विरुद्ध नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालय वा सम्बन्धित प्रहरी कार्यालयमा उजुर गर्ने गरौं ।
- स्रष्टा र तिनका सिर्जना राष्ट्रका अमूल्य नीधि भएकोले यिनको सम्मान खातिर जुटौं ।
- प्रतिलिपि अधिकार र तत्सम्बन्धी अधिकारको सम्बन्धमा जति सक्दो धेरैलाई जानकारी दिन आवश्यक प्रचार प्रसार गरौं ।
- रचनाहरूको सार्वजनिक तथा व्यवसायिक प्रयोग वापत रोयल्टी उठाई वितरण गर्ने प्रयोजनले गठन भएका रोयल्टी संकलन संस्थाहरूको सदस्य बनौं ।
- सक्कली सिर्जनाहरूको मात्र प्रयोग गरी स्रष्टाको जिविकोपार्जन एवं प्रतिलिपि अधिकार संरक्षण गर्ने राज्यको दायित्वमा टेवा पुऱ्याऔं ।

Nepal Copyright Registrar's Office
Kalikasthan, Kathmandu, Nepal
Tel: 977-1-4431155, 4443750
Fax: 977-1-4431144, PO Box: 430
E-mail: info@nepalcopyright.gov.np
Web Page: www.nepalcopyright.gov.np

प्रतिलिपि अधिकार बुलेटिन नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट निःशुल्क वितरण गरिन्छ । यस बुलेटिनका सम्बन्धमा यदि तपाईंको कुनै जिज्ञासा वा सुझाव छ भने हामीलाई यस ठेगानामा सम्पर्क गर्न नबिर्सनु होला ।

Mail to:

All Photos by NCRO, © सर्वाधिकार : नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयमा सुरक्षित । प्रिन्टिङ्ग : सगुन प्रिन्टिङ्ग प्रेस, टेकु ।

सम्पादकीय

साहित्य समाज गठनको औचित्य

वीरबहादुर राई
रजिष्ट्रार

सङ्गीत रोयल्टी संकलन समाजको गठन पश्चात् दोश्रो समाजको रूपमा नेपाल गायन समाजको समेत स्थापना भएको छ । यसले कानुनी रूपमा नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयमा दर्ता भई आफ्ना गतिविधिहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ । सङ्गीत रोयल्टी संकलन समाजले हालै मात्र मलेसिया, फ्रान्स र अमेरिकाको साङ्गीतिक समाजसँग द्विपक्षीय सम्झौता गरिसकेको छ ।

विद्यमान समाजलाई वास्तवमा सम्बन्धित क्षेत्रको संरक्षकको रूपमा लिन सकिन्छ । हिजोसम्म सङ्गीत र गायनमा आ-आफ्ना किसिमले गतिविधिहरू सञ्चालन हुँदै आएकोमा ती क्षेत्रमा भएका समस्या र चुनौतीलाई एकीकृत रूपमा कार्य गर्न प्रतिबद्ध भएको कारण समस्याको वास्तविक रूपमा पहिचान हुन सकेको छ भने त्यस्ता समस्याहरूलाई सामूहिक र संस्थागत रूपमा सम्बोधन गर्न सहयोग पुग्न गएको छ । हामी माभ विभिन्न प्रकारका समस्याहरू छन् । ती मध्ये कतिपय सरकारी निकायबाट त कतिपय आपसमा छलफल र सौहार्दपूर्ण वातावरणमा बसी निपटारा लगाउनुपर्ने हुन्छ । यस्ता विषयमा समाजको भूमिका महत्वपूर्ण र अपरिहार्य हुन जान्छ ।

ऐनको प्रावधान अनुरूप धेरै विधाहरूमध्ये सङ्गीत र गायनको क्षेत्रमा समाजको औपचारिक रूपमा स्थापना र सञ्चालन भएको भए पनि अझै धेरै विधामा समाज गठन हुन बाँकी रहेका छन् । यसमध्ये साहित्य विधा एक ठूलो र व्यापक क्षेत्रको रूपमा रहेको छ । साहित्यको पाटोमा विभिन्न उपविधाहरू समेत रहेका छन् । धेरै उपविधा र साहित्यमा रुची राख्ने स्रष्टाको साथै पाठक पनि उत्तिकै रहेको हुँदा यो क्षेत्रलाई व्यवस्थित र मर्यादित बनाउनु पनि जरुरी छ । उपरोक्त विषयलाई मध्येनजर राखी मेचीदेखि महाकालीसम्म छरिएर रहेका तमाम साहित्यकर्मी आदरणीय स्रष्टाहरूको लागि साहित्य समाजको स्थापना र सञ्चालन गर्नु अति नै अपरिहार्य भएको छ । स्रष्टाको सिर्जना जस्ताको तस्तै सारी आफ्नो नामबाट बजारमा ल्याउनु, वास्तविक स्रष्टाले उचित पारिश्रमिक तथा रोयल्टी पाउने अवस्था नहुनु, यी क्षेत्रमा जीवनको धेरै समय लगाउनु भएका स्रष्टाको अवस्था र उनीहरूले भोगिरहेका विविध समस्याहरूको सम्बन्धमा ध्यान नपुग्नुको कारण पनि साहित्य समाजको अनुपस्थिति हुनु हो । त्यसैगरी नेपालको साथै छिमेकी मुलुक र अत्यन्त मुलुकमा ठूलो संख्यामा नेपाली रचनाहरूको प्रयोग र बिक्री भइरहेको भएपनि आधिकारिक रूपमा रोयल्टी र आर्थिक अधिकार संरक्षण हुन सकेको छैन । विभिन्न राष्ट्रियस्तरका लेखक तथा साहित्यकारदेखि मोफसल र दुर्गम क्षेत्रमा बसोबास गर्ने साहित्यकर्मीहरूको हकहितको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्दै राज्यले व्यवस्था गरेको कानुनी प्रावधानलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नको लागि ऐनको उद्देश्य अनुरूप साहित्य विधामा समेत समाजको गठन गरी दर्ता गर्न सकिएको खण्डमा साहित्यका स्रष्टाहरूले भोगिरहेको परेका समस्याहरूलाई केही हदसम्म समाधान गर्न सकिने देखिन्छ ।